

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 12.11.2007
COM(2007) 703 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Παροχή διά βίου μάθησης
για γνώση, δημιουργικότητα και καινοτομία**

Σχέδιο κοινής έκθεσης προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής για το 2008 σχετικά με
την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010»

{SEC(2007) 1484}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαίδευση και κατάρτιση είναι σημαντικοί παράγοντες για την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής. Η ευελιξία και η ασφάλεια που χρειάζονται για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας εξαρτώνται από την παροχή της δυνατότητας σε όλους τους πολίτες να αποκτούν βασικές ικανότητες και να ενημερώνουν τις δεξιότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.¹ Η διά βίου μάθηση προωθεί τη δημιουργικότητα και την καινοτομία και καθιστά δυνατή την πλήρη οικονομική και κοινωνική συμμετοχή.

Για αυτό το λόγο το ίδιο το Συμβούλιο καθόρισε φιλόδοξους στόχους στο πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010». Οι εν λόγω στόχοι, με τη σειρά τους, υποστηρίζουν την επίτευξη των κατευθυντήριων γραμμών της Λισαβόνας για την απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη. Οι εν λόγω στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μόνον με διαρκείς μακροπρόθεσμες προσπάθειες. Αναπόφευκτα ο ρυθμός της προόδου δεν είναι πάντα σταθερός. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκπονούν ανά διετία κοινή έκθεση με στόχο να εντοπιστούν τα επιτεύγματα και να κατευθυνθούν οι προσπάθειες σε τομείς οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάπτυξή τους.

Στην παρούσα εισήγηση για την 3η κοινή έκθεση² επισημαίνεται ότι έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Οι ακόλουθοι τομείς θα χρειαστούν ιδιαίτερη προσπάθεια:

- Αναβάθμιση του επιπέδου δεξιοτήτων. Τα άτομα με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων απειλούνται από οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό. Οι περισσότερες χώρες ανησυχούν για τα συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, το μικρό ποσοστό συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων και των ατόμων με ελάχιστα προσόντα καθώς και για την απόκτηση ανεπαρκών προσόντων από τους μετανάστες. Επιπλέον, στις μελλοντικές αγορές εργασίας της οικονομίας της γνώσης θα απαιτούνται ακόμη υψηλότερα επίπεδα δεξιοτήτων, ενώ ταυτόχρονα θα συρρικνώνεται το εργατικό δυναμικό. Οι ανεπαρκείς δεξιότητες θα εξακολουθούν να αποτελούν τη μεγαλύτερη πρόκληση.
- Στρατηγικές διά βίου μάθησης. Οι περισσότερες χώρες σημείωσαν πρόοδο στον καθορισμό ενοποιημένων και συνολικών στρατηγικών. Στο πλαίσιο τέτοιου είδους στρατηγικών, έχει σημειωθεί εμφανής πρόοδος στην προσχολική εκπαίδευση, στα πλαίσια εξειδίκευσης και στην επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Ωστόσο, σε πολλές χώρες εξακολουθούν να μην υπάρχουν καινοτόμες εταιρικές σχέσεις μάθησης και βιώσιμη

---

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Για τη θέσπιση κοινών αρχών όσον αφορά την ευελιξία με ασφάλεια: περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας μέσω της ευελιξίας με ασφάλεια». COM(2007) 359.

² Η έκθεση βασίζεται κυρίως στην ανάλυση εθνικών εκθέσεων και επιδόσεων με βάση μια σειρά δεικτών και σημείων σύγκρισης. Βλέπε παράρτημα 2 και SEC (2007) 1284 «Πρόοδος στους στόχους της Λισαβόνας στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Δείκτες και συγκριτική αξιολόγηση 2007.» Βασίζεται επίσης στα αποτελέσματα της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στον τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης κυρίως στη χρήση των εργαλείων αναφοράς της ΕΕ και αμοιβαίας μάθησης που υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις των κρατών μελών και σε παρόμοιες ανταλλαγές που πραγματοποιούνται ως μέρος των διαδικασιών της Κοπεγχάγης και της Μπολόνια. Για την 1η κοινή έκθεση βλέπε έγγραφο του Συμβουλίου 6905/04 EDUC 43· για τη 2η ΕΕ C 79 της 1.4.2006, σ.1.

χρηματοδότηση για ποιοτική, αποτελεσματική και ισότιμη εκπαίδευση και κατάρτιση³. Εκτός αυτού οι επενδύσεις δεν αυξάνονται πλέον τόσο γρήγορα. Η εξασφάλιση της αποτελεσματικής υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων αποτελεί σημαντική πρόκληση για όλους.

- Το τρίγωνο της γνώσης (εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία). Το τρίγωνο της γνώσης διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην προώθηση της απασχόλησης και της ανάπτυξης. Έτσι είναι σημαντικό να επιταχυνθεί η μεταρρύθμιση, να προωθηθεί η αριστεία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων και να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι φορείς στον τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης συμβάλλουν πλήρως στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της καινοτομίας.

2. ΤΟΜΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΕΧΕΙ ΣΗΜΕΙΩΘΕΙ ΠΡΟΟΔΟΣ

Η Ευρώπη έχει σημειώσει πρόοδο σε διάφορους τομείς. Αυτό δεν σημαίνει ότι η πρόοδος είναι ομοιόμορφη ή ότι οι εμπλεκόμενοι μπορούν να μειώσουν τις προσπάθειές τους. Κυρίως ο ρυθμός της μεταρρύθμισης εξακολουθεί να αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Όμως οι περισσότερες χώρες έχουν υλοποιήσει μεταρρυθμίσεις ή πρόκειται να υλοποιήσουν μεταρρυθμίσεις στους ακόλουθους τομείς.

2.1. Στρατηγικές διά βίου μάθησης και συστήματα επαγγελματικών προσόντων

Οι περισσότερες χώρες έχουν αναπτύξει ρητές στρατηγικές διά βίου μάθησης,⁴ στις οποίες ορίζονται οι προτεραιότητες εθνικής πολιτικής και ο τρόπος με τον οποίο σχετίζονται μεταξύ τους οι διάφοροι τομείς της εκπαίδευσης.⁵

Οι περισσότερες από τις χώρες αυτές επιδιώκουν μια συνεκτική έννοια της διά βίου μάθησης η οποία καλύπτει όλα τα είδη και επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ορισμένες χώρες, ωστόσο, επικεντρώνονται στα συστήματα τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή στην ανάπτυξη ειδικών βαθμίδων συνεχούς διά βίου μάθησης.

Υπάρχουν ενδείξεις ότι η τεκμηριωμένη βάση των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενισχύεται.⁶ Αυτό είναι αναγκαίο για τη συνολική συνοχή των συστημάτων και για τη βέλτιστη κατανομή των πόρων. Το γεγονός ότι ορισμένες χώρες δίνουν προτεραιότητα στην προώθηση ευέλικτων δυνατοτήτων μάθησης και διαπερατότητας ανάμεσα στους διάφορους τομείς του συστήματος ενισχύει επίσης τη συνοχή.

Πλαίσια επαγγελματικών προσόντων και αναγνώριση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

³ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Αποδοτικότητα και δικαιοσύνη στα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης» (COM 2006) 481.

⁴ Το Συμβούλιο συμφώνησε ότι τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν θεσπίσει συνεκτικές και ενιαίες στρατηγικές διά βίου μάθησης έως το 2006 (ψηφίσμα του Συμβουλίου σχετικά με τη διά βίου μάθηση τον Ιούνιο του 2002, κοινή έκθεση του 2004 και Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2005 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

⁵ Βλέπε παράρτημα 1.

⁶ BE, nl, DE, EE, EL, HU, UK, BG, CY, ES, IE, TR παρουσιάζουν ως προϋπόθεση για τις στρατηγικές τους. Βλ. επίσης: SEC (2007) 1098 «Towards more knowledge-based policy and practice in education and training».

Στις περισσότερες χώρες⁷ αναπτύσσονται εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, τα οποία συνδέονται με το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση⁸. Με αυτά δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στα αποτελέσματα της μάθησης.

Επίσης καταρτίζονται συστήματα για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, μολονότι σε πιο αργούς ρυθμούς.⁹ Η πρόκληση είναι τώρα η μετάβαση από την πειραματική φάση στην πλήρη εφαρμογή των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην Πορτογαλία δημιουργήθηκε το 2000 ένα εθνικό δίκτυο κέντρων για την αναγνώριση, επικύρωση και πιστοποίηση των προσόντων (RVCC). Σήμερα υποβάλλονται στη διαδικασία επικύρωσης 58.000 περίπου ενήλικες. Τα κέντρα παρέχουν αξιολόγηση και επικύρωση των ικανοτήτων για συγκεκριμένες ειδικότητες. Στη διαδικασία πιστοποίησης περιλαμβάνεται εξέταση από εξωτερική εξεταστική επιτροπή και συμπληρωματική κατάρτιση, εάν χρειάζεται.

2.2. Προσχολική εκπαίδευση

Η σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται συνεχώς περισσότερο σε όλη την Ευρώπη. Στην ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων και πολιτικών αντικατοπτρίζεται η ικανότητά της να συμβάλει τόσο στην αποτελεσματικότητα όσο και στη δικαιοσύνη της εκπαίδευσης. Στα συγκεκριμένα μέτρα περιλαμβάνονται: αναθεώρηση του περιεχομένου της διδασκαλίας¹⁰, βελτίωση των ικανοτήτων των διδασκόντων¹¹, επέκταση της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης σε τμήματα της προσχολικής εκπαίδευσης¹², αξιολογήσεις ποιότητας¹³ και αύξηση των επενδύσεων, π.χ. μέσω της αύξησης του αριθμού του προσωπικού σε νηπιαγωγεία¹⁴.

Σε πολλές χώρες εφαρμόζονται με επιτυχία πιλοτικά σχέδια και συστήματα. Σήμερα η πρόκληση είναι η μετάβαση από το στάδιο των πιλοτικών ενεργειών στη γενικότερη εφαρμογή, με τη βοήθεια περισσότερων επενδύσεων, ιδίως σε εξειδικευμένο προσωπικό.

Μεταξύ του έτους 2000 και 2005 η συμμετοχή των παιδιών ηλικίας 4 ετών στην εκπαίδευση αυξήθηκε στην ΕΕ 27 κατά τρεις (3) περίπου ποσοστιαίες μονάδες σε άνω του 85%. Το 2005 στη Γαλλία, το Βέλγιο, την Ιταλία και την Ισπανία όλα σχεδόν τα παιδιά ηλικίας 4 ετών (άνω του 99%) συμμετείχαν στην εκπαίδευση, ενώ τα ποσοστά συμμετοχής ήταν κάτω του 50% στην Ιρλανδία, την Πολωνία και την Φινλανδία.¹⁵

2.3. Τριτοβάθμια εκπαίδευση: σαφής θέση στην ατζέντα της Λισαβόνας

Ο εκσυγχρονισμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικός για το τρίγωνο της γνώσης και για τη στρατηγική της Λισαβόνας. Σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο δίνεται

⁷ Βλέπε παράρτημα 1.

⁸ COM(2006) 479.

⁹ Βλέπε παράρτημα 1.

¹⁰ DE, DK.

¹¹ CZ.

¹² CY, DK, EL, PL.

¹³ ES, LT, HR, NO.

¹⁴ AT, BE nl, CY, DE, DK, EL, ES, HU, MT, NL, PL, SE, SK, UK, HR, IS, NO.

¹⁵ Βλέπε παράρτημα 2.

μεγαλύτερη προσοχή στα θέματα διαχείρισης, χρηματοδότησης και ελκυστικότητας των πανεπιστημίων. Τα εν λόγω θέματα συμπληρώνουν τις μεταρρυθμίσεις της Μπολόνιας.

Σημαντική πρόοδος σημειώθηκε στην αύξηση της αυτονομίας των πανεπιστημίων. Η αυτονομία αυτή περιλαμβάνει μεγαλύτερη οικονομική αυτονομία και νέους μηχανισμούς υπευθυνότητας. Προς στιγμή δοκιμάζονται νέα πρότυπα εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών, κυρίως στη διαχείριση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αλλά και στην ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών¹⁶ ή στον ορισμό των αποτελεσμάτων μάθησης¹⁷.

Από την ομάδα «τριτοβάθμια εκπαίδευση» εκπονείται η συλλογή των βέλτιστων πρακτικών εκσυγχρονισμού των πανεπιστημίων που απευθύνεται τόσο στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής όσο και στο ευρύτερο κοινό.

2.4. Εκπαίδευση και κατάρτιση στο ευρύτερο πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ

Τα περισσότερα κράτη μέλη αποδίδουν μεγάλη σπουδαιότητα στην ανάπτυξη εκπαίδευσης, κατάρτισης και δεξιοτήτων στα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματά τους στο πλαίσιο της Λισαβόνας 2005-2008. Έτσι τα στοιχεία αυτά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση.

Μεγάλη πρόοδος επιτεύχθηκε στη διασύνδεση των επιχειρησιακών προγραμμάτων στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων με τις προτεραιότητες του προγράμματος εργασίας «εκπαίδευση και κατάρτιση 2010». Η πρόοδος αυτή υπήρξε ιδιαίτερα εμφανής στην εξέταση των συμφωνηθέντων δεικτών και τομέων σύγκρισης και αναφοράς.

Θετική εξέλιξη επιτεύχθηκε επίσης στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών εργαλείων αναφοράς για την υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων. Το 2006 και 2007, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν συστάσεις στους τομείς των θεμελιωδών ικανοτήτων, της ποιότητας της κινητικότητας, της εξασφάλισης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης, σύντομα πρόκειται να επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων.

3. ΤΟΜΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ

3.1. Πρακτική εφαρμογή της διά βίου μάθησης

Η πρακτική εφαρμογή των στρατηγικών διά βίου μάθησης εξακολουθεί να αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση. Απαιτείται ισχυρή δέσμευση από τα θεσμικά όργανα, συντονισμός και εταιρική σχέση με όλους τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Μόνον με συνεχείς προσπάθειες μπορούν οι προθέσεις να μετατραπούν σε πολιτικές, οι οποίες με τη σειρά τους θα μπορούσαν να αποφέρουν αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτό έχουν ζωτική σημασία κατάλληλα μέτρα διάδοσης των πληροφοριών και μεγαλύτερες επενδύσεις. Γενικά, πολλά πρέπει να γίνουν ακόμη.

Οι θετικές τάσεις που σημειώθηκαν στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση μεταξύ του 2000 και του 2003 φαίνεται ότι σταμάτησαν το 2004.

---

¹⁶ CY
¹⁷ BG, LU, SE, TR.

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό στο ΑΕγχΠ αυξήθηκαν στην ΕΕ μεταξύ του 2000 (4,7%) και του 2003 (5,2%), αλλά το 2004 μειώθηκαν πάλι στο 5,1%. Τα επίπεδα δαπανών εξακολουθούν να παρουσιάζουν τεράστιες διακυμάνσεις στις διάφορες χώρες (μεταξύ 3,3% του ΑΕγχΠ στη Ρουμανία και 8,5% στη Δανία). Οι ιδιωτικές δαπάνες στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕγχΠ αυξήθηκαν ελαφρώς από το 2000 και μετά αλλά ο ρυθμός εξέλιξης επιβραδύνθηκε το 2004.¹⁸

Μολονότι μερικές χώρες έλαβαν υπόψη τα κριτήρια σύγκρισης και αναφοράς της ΕΕ κατά τον καθορισμό των εθνικών στόχων τους, ωστόσο δεν έχουν καθορίσει όλες οι χώρες τέτοιου είδους στόχους.¹⁹

3.2. Βασικές δεξιότητες για όλους

Τα περισσότερο προβληματικά θέματα εξακολουθούν να είναι τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, η φοίτηση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και οι θεμελιώδεις ικανότητες. Από το 2000 και μετά σημειώθηκε κάποια πρόοδος, αλλά η πρόοδος αυτή δεν επαρκεί για την επίτευξη των στόχων σύγκρισης και αναφοράς της ΕΕ έως το 2010. Σε ορισμένες χώρες οι επιδόσεις έχουν μάλιστα επιδεινωθεί μεταξύ του 2000 και του 2006. Ορισμένες χώρες παρουσιάζουν ακόμη πολύ υψηλά ποσοστά ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, π.χ. άνω του 20% το 2006.

Στην Ευρώπη υπάρχουν πάρα πολλοί νέοι που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση χωρίς τις δεξιότητες που χρειάζονται για να συμμετάσχουν στην κοινωνία της γνώσης και να μεταβούν ομαλά στην απασχόληση.²⁰ Οι νέοι αυτοί αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης, αποκλείονται ουσιαστικά σε νεαρή ηλικία από τη διά βίου μάθηση.

Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο: Ένας στους έξι νέους (15,3%) ηλικίας 18 έως 24 ετών στην ΕΕ-27 εξακολουθεί να εγκαταλείπει το σχολείο μόνον με το απολυτήριο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και δεν συμμετέχει κατόπιν σε κάποια άλλη μορφή εκπαίδευσης ή κατάρτισης μετά από αυτό. Για να επιτευχθεί ο στόχος σύγκρισης και αναφοράς της ΕΕ του 10% έως το 2010 πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες.

Στην περίπτωση της φοίτησης στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σημειώθηκε πρόοδος με αργό αλλά σταθερό ρυθμό. Ο ρυθμός επιταχύνθηκε ελαφρώς κατά τα τελευταία έτη, αλλά δεν επαρκεί για την επίτευξη του στόχου για το 2010 (τουλάχιστον το 85% των νέων ηλικίας 22 ετών να έχει αποφοιτήσει τουλάχιστον από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

*Οι διαθέσιμοι δείκτες δεν δείχνουν κάποια εξέλιξη στη μείωση του ποσοστού των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στην ικανότητα ανάγνωσης.*²¹

Οι μετανάστες και οι ομάδες εθνοτικών μειονοτήτων έχουν λιγότερο καλές επιδόσεις στα κριτήρια σύγκρισης και αναφοράς στις περισσότερες χώρες.²² Τα άτομα αυτά χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή. Η ενσωμάτωσή τους στην προσχολική εκπαίδευση θα βελτιώσει την

¹⁸ Βλέπε παράρτημα 2.

¹⁹ Βλέπε παράρτημα 1.

²⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Για την προαγωγή της πλήρους συμμετοχής των νέων στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνία» COM (2007) 498.

²¹ Βλέπε παράρτημα 2.

²² SEC (2007) 1284, σ. 50, 75.

εκμάθηση της γλώσσας και θα αυξήσει τις προοπτικές για επιτυχή σχολική φοίτηση. Οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες για τη μείωση του αριθμού των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και την καταπολέμηση των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων πρέπει να συμπληρωθούν με εξωσχολικές δραστηριότητες (όπως πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες), με τοπικές εταιρικές σχέσεις, με τη μεγαλύτερη εμπλοκή των γονέων, με την εξέταση των αναγκών μάθησης των γονέων και με τη βελτίωση της ευεξίας στο σχολείο τόσο για τους μαθητές όσο και για τους δασκάλους.

Σε όλες τις εθνικές εκθέσεις η εκμάθηση ξένων γλωσσών δεν αναφέρεται ως προτεραιότητα.

3.3. Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις λόγω της αυξανόμενης ετερογένειας των τάξεων, της ζήτησης για νέες ικανότητες και της ανάγκης να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις προσωπικές ανάγκες μάθησης. Η αύξηση της αυτονομίας των σχολείων συνεπάγεται περισσότερα καθήκοντα.

Μεγάλες ομάδες ηλικιωμένων εκπαιδευτικών λειτουργών αναμένεται να αντικατασταθούν στο εγγύς μέλλον. Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού λειτουργού πρέπει να γίνει πιο ελκυστικό.

Ο ενδοσχολικός παράγοντας που επηρεάζει την επίδοση των μαθητών περισσότερο από όλους τους άλλους είναι η ποιότητα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.²³ Ωστόσο, τα σημερινά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών συχνά δεν κατορθώνουν να δώσουν στους εκπαιδευτικούς την κατάρτιση που χρειάζονται. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη συνεχή επαγγελματική επιμόρφωση και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Η ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι υποχρεωτική μόνον σε έντεκα κράτη μέλη.

3.4. Τριτοβάθμια εκπαίδευση: αριστεία, εταιρική σχέση και χρηματοδότηση

Οι χώρες δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στην ενίσχυση του ρόλου των πανεπιστημίων στον τομέα έρευνας και καινοτομίας και οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ των πανεπιστημίων και των επιχειρήσεων είναι πλέον συνηθισμένες. Στις σκανδιναβικές χώρες και στο ΗΒ εξακολουθούν οι εταιρικές αυτές να είναι ισχυρότερες, ενώ πολλές άλλες χώρες πρέπει να καταβάλλουν περισσότερες προσπάθειες στον τομέα αυτό.

Τα μέτρα για την επίτευξη αριστείας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα επικεντρώνονται εξίσου στην εκπαίδευση, την έρευνα και τη μετάδοση γνώσης. Σήμερα, η διδασκαλία δεν λαμβάνεται δεόντως υπόψη. Το προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας²⁴ αναμένεται να καταστεί πηγή έμπνευσης για αλλαγές στα ιδρύματα εκπαίδευσης και έρευνας, εφόσον πρόκειται να καταστεί πρότυπο αναφοράς για την ενσωμάτωση της εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας.

Στη Γερμανία, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και οι κυβερνήσεις των ομόσπονδων κρατιδίων ανέλαβαν πρωτοβουλία αριστείας, στο πλαίσιο της οποίας προβλέπεται να διατεθεί επιπλέον κονδύλιο 1,9 δισεκατομμυρίων ευρώ κατά την περίοδο 2006-2011 για την προώθηση έρευνας

²³ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εκπαιδευτικών», COM (2007) 392.

²⁴ COM(2006) 604 τελικό/2

υψίστου επιπέδου σε πανεπιστήμια τα οποία πρόκειται να επιλεγθούν με διαγωνισμό. Στην πρωτοβουλία περιλαμβάνονται τρεις άξονες δράσης: απόφοιτοι σχολείων· ομάδες για τη διασύνδεση της πανεπιστημιακής έρευνας, των εξωπανεπιστημιακών ερευνητικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων· και συνεκτικές στρατηγικές για πανεπιστήμια που εκτελούν υψηλού επιπέδου έρευνα.

Η αύξηση των επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων από ιδιωτικές πηγές, εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Ορισμένες κυβερνήσεις διαθέτουν τα μέσα για την ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων όπως φορολογικά κίνητρα,²⁵ δημόσιες-ιδιωτικές εταιρικές σχέσεις ή συστήματα χορηγίας,²⁶ ενώ άλλες έχουν εισαγάγει ή αυξήσει τα τέλη διδασκαλίας ή έγγραφής.²⁷

Οι δημόσιες δαπάνες για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της έρευνας, ανήλθαν σε 1,1% του ΑΕγχΠ για την ΕΕ των 27 το 2004. Αυτό τα ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ 0,6% στη Μάλτα και 2,5% στη Δανία. Ωστόσο, οι συνολικές δαπάνες παραμένουν πολύ χαμηλότερες από αυτές των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτό οφείλεται κυρίως στο επίπεδο ιδιωτικής χρηματοδότησης στις Ηνωμένες Πολιτείες το οποίο είναι πάνω από επτά φορές υψηλότερο. Οι δαπάνες ανά φοιτητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ΗΠΑ ήταν πάνω από το διπλάσιο μέσο όρο της ΕΕ.²⁸

Μολονότι έχει σημειωθεί πρόοδος στην αύξηση της αυτονομίας και της υπευθυνότητας των πανεπιστημίων, ελάχιστα στοιχεία διατίθενται σχετικά με την παροχή υποστήριξης στη διοίκηση και στο προσωπικό των πανεπιστημίων για την αντιμετώπιση της εν λόγω πρόκλησης.

3.5. Συμμετοχή ενηλίκων στη διά βίου μάθηση

Η συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση δεν ακολουθεί πλέον σωστή πορεία για την επίτευξη του στόχου σύγκρισης και αναφοράς της ΕΕ. Μεγαλύτερες προσπάθειες απαιτούνται ακόμη για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του πληθυσμού και την επίτευξη ευελιξίας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας.

Η πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου της ΕΕ (12,5%) βρισκόταν γενικά στη σωστή πορεία έως το 2005.²⁹ Το 2006, ωστόσο, το 9,6% κατά μέσο όρο των Ευρωπαίων ηλικίας 25-64 ετών συμμετείχε σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης, ποσοστό που είναι ελαφρώς χαμηλότερο από αυτό του 2005. Ωστόσο, το συνολικό αυτό ποσοστό καλύπτει τη σοβαρή έλλειψη ισορροπίας: η πιθανότητα συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των ενηλίκων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης είναι έξι φορές μεγαλύτερη από αυτή που έχουν οι ενήλικοι με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης.

Όταν τα ποσοστά συμμετοχής είναι ήδη χαμηλά για ολόκληρο τον πληθυσμό, το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των

²⁵ ES, SE, SI, SK, TR.

²⁶ AT, FR, HU, IE, LU, LV, UK.

²⁷ AT, DE, IE, NL, SI, UK, HR.

²⁸ SEC (2007) 1284, σ. 67.

²⁹ Η πρόοδος βρισκόταν γενικά στη σωστή πορεία, ωστόσο, μόνον ως αποτέλεσμα διακοπών της χρονολογικής σειράς σε ορισμένες χώρες, με αποτέλεσμα την υπερεκτίμηση της προόδου. Βλέπε παράρτημα 2.

ατόμων με λιγότερα προσόντα αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα.³⁰ Εξάλλου, στους μετανάστες παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό εργαζομένων με λιγότερα προσόντα. Οι τάσεις της δημογραφικής εξέλιξης και της αγοράς εργασίας θα οδηγήσουν στην αύξηση της ζήτησης για υψηλού επιπέδου εξειδίκευση και στη μείωση των ευκαιριών για τους ανειδίκευτους. Μεγαλύτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην επαγγελματική κατάρτιση των εν λόγω ομάδων.

3.6. Ελκυστικότητα και σχετικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK)

Περισσότερες προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν για τη βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK). Ο στόχος αυτός αποτελεί θεμελιώδη προτεραιότητα της διαδικασίας της Κοπεγχάγης.³¹

Ορισμένες χώρες θέσπισαν αναβαθμισμένα και συνεκτικά συστήματα εξασφάλισης της ποιότητας,³² ενώ άλλες βρίσκονται ακόμα στη φάση ανάπτυξης.³³

Επειδή στα προγράμματα κατάρτισης και εξειδίκευσης χρησιμοποιούνται περισσότερο μέθοδοι μάθησης που βασίζονται στα αποτελέσματα μάθησης, η EEK είναι καλύτερα προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Επίσης, θετικό στοιχείο αποτελεί η μεγαλύτερη έμφαση που δίνεται και πάλι στη μαθητεία και στη μάθηση στο πλαίσιο της εργασίας. Ωστόσο, μικρή πρόοδος μπορεί να αναφερθεί όσον αφορά τις προβλέψεις των αναγκών για δεξιότητες και προσόντα.

Η EEK μειονεκτεί μερικές φορές από το γεγονός ότι δεν είναι καλά ενσωματωμένη στο υπόλοιπο εκπαιδευτικό σύστημα. Η ενσωμάτωση αυτή θα συνέβαλε στο να παραμένουν εντός του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης άτομα που ενδεχομένως θα εγκατέλειπαν πρόωρα το σχολείο· εκτός αυτού, οι θεμελιώδεις ικανότητες που χρειάζονται για την ένταξη στην EEK αποκτώνται στα κατώτερα επίπεδα σχολικής φοίτησης. Εξάλλου πρέπει να σημειωθεί πρόοδος στη μείωση των εμποδίων για τη μετάβαση από την EEK στην ανώτερη ή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

3.7. Διακρατική κινητικότητα

Σημειώθηκε μεγάλη πρόοδος στην εφαρμογή και χρήση του ευρωπαϊκού βιβλιάρου κατάρτισης (Europass).³⁴ Ωστόσο, η διακρατική κινητικότητα των σπουδαστών εξακολουθεί να καθίσταται δυνατή μέσω των προγραμμάτων της ΕΕ. Τα περισσότερα εθνικά μέτρα αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η κινητικότητα στον τομέα της EEK είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

---

³⁰ SEC (2007) 1284, σ. 81.

³¹ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες για τη βελτίωση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης Έγγραφο 14474/06 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 2006.

³² AT, DE, DK, FI, IE, SE, NO.

³³ BG, CZ, ES, LU, MT, SI.

³⁴ Απόφαση 2241/2004/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2004, EE L 390 της 31.12.2004, σ. 6.

Η κινητικότητα είναι υποχρεωτική στο πανεπιστήμιο του Λουξεμβούργου. Όλοι οι φοιτητές σε πρόγραμμα Bachelors πρέπει να πραγματοποιήσουν ένα μέρος των σπουδών τους στο εξωτερικό.

4. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

4.1. Πρακτική εφαρμογή της διά βίου μάθησης για την επίτευξη αποτελεσματικότητας και δικαιοσύνης

Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά στη συνοχή και στη συνεκτικότητα των στρατηγικών διά βίου μάθησης. Η πρακτική εφαρμογή τους αποτελεί σήμερα πρόκληση. Σε πολλές περιπτώσεις, η εφαρμογή αυτή μόλις άρχισε. Η αξιοπιστία των στρατηγικών εξαρτάται από το αν συνδέονται με μέτρα πολιτικής. Εξαρτάται επίσης από την ικανότητα των αρχών να χρησιμοποιούν εύστοχα τους πόρους. Εξαρτάται από την ικανότητά τους να κινητοποιούν εθνικούς φορείς και ενδιαφερόμενους κύκλους σε όλα τα επίπεδα μέσω των εταιρικών σχέσεων μάθησης.

Βελτίωση της βάσης των γνώσεων

Πρέπει να αποκτηθούν περισσότερες γνώσεις σχετικά με τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης.³⁵ Κατά την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής και εθνικής ερευνητικής βάσης στον τομέα της πολιτικής και πρακτικής για την εκπαίδευση και την κατάρτιση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η αποτελεσματικότητα όσο και η δικαιοσύνη.

Η αμοιβαία μάθηση και οι ανταλλαγές εμπειριών μεταξύ των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής και των ενδιαφερομένων μερών αποτελούν σημαντική πηγή τεχνογνωσίας και πρέπει να υποστηρίζονται. Η παρακολούθηση της ανάπτυξης και η εφαρμογή των στρατηγικών διά βίου μάθησης πρέπει να συνεχιστούν για να καταλήξουν στην αξιολόγηση της προόδου στην κοινή έκθεση 2010.

Βιώσιμη χρηματοδότηση

Το επίπεδο, η αποτελεσματικότητα και η βιωσιμότητα της χρηματοδότησης παραμένουν κρίσιμα σημεία. Πολλές χώρες πειραματίζονται με νέα εργαλεία και με κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις. Στους στόχους τους περιλαμβάνονται άτομα, νοικοκυριά και εργοδότες. Οι προσπάθειες αυτές πρέπει να ενισχυθούν.

---

³⁵ Βλ. SEC(2007) 1098.

Βελτίωση του επιπέδου δεξιοτήτων

Οι περισσότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση σε μικρή ηλικία αποφέρουν και τα καλύτερα αποτελέσματα τόσο από άποψη αποτελεσματικότητας όσο και από άποψη δικαιοσύνης.³⁶ Με την απόκτηση θεμελιωδών ικανοτήτων σε μικρή ηλικία δημιουργείται με αποτελεσματικό τρόπο η βάση για περαιτέρω μάθηση και βελτιώνεται η δικαιοσύνη των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων καθώς και το γενικό επίπεδο δεξιοτήτων. Η μετάβαση στην αγορά εργασίας θα είναι ευκολότερη αν αποφευχθούν οι ελλείψεις δεξιοτήτων.

Ωστόσο, η εικόνα, το κύρος και η ελκυστικότητα της ΕΕΚ πρέπει να ενισχυθούν. Για να διευκολυνθεί η εισαγωγή στην αρχική ΕΕΚ, η κινητικότητα και η επιστροφή στο εκπαιδευτικό σύστημα, πρέπει να αναπτυχθούν ευέλικτες και αρθρωτές ενότητες εκπαίδευσης. Ολοκληρωμένα συστήματα διά βίου καθοδήγησης πρέπει να είναι στη διάθεση όλων των πολιτών.

Αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων

Η εκπαίδευση και κατάρτιση μπορούν να συμβάλλουν στην εξάλειψη των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων. Μπορούν όμως και να τα διαιωνίζουν. Η ανισότητα στην εκπαίδευση και κατάρτιση έχει τεράστιο κόστος. Το κόστος αυτός είναι συχνά κρυμμένο αλλά δεν παύει να είναι πραγματικό. Η εξασφάλιση της δικαιοσύνης στην πρόσβαση, στη συμμετοχή, στη μεταχείριση και στα αποτελέσματα πρέπει επίσης να εξακολουθήσει να αποτελεί προτεραιότητα.

Χρήση του δυναμικού των μεταναστών

Με τη μετανάστευση αυξάνεται η ποικιλομορφία στις σχολικές τάξεις αλλά δημιουργούνται ιδιαίτερες ανάγκες και προβλήματα διδασκαλίας. Τα επίπεδα επίδοσης των μεταναστών, τα ποσοστά τους συμμετοχής και φοίτησης είναι συνήθως χαμηλότερα από το μέσο όρο. Μολονότι εξηγείται ότι το γεγονός αυτό οφείλεται σε παράγοντες όπως η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και η γλώσσα, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα συστήματα και οι πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης συμβάλλουν στην επιδείνωση του προβλήματος.³⁷ Η κατάσταση αυτή απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή.

Διδασκαλία υψηλής ποιότητας

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται καλύτερη επαγγελματική προετοιμασία και συνεχή επαγγελματική εξέλιξη. Έτσι θα επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επίσης πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η εμπλοκή των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών στην καινοτομία και στη μεταρρύθμιση. Η Επιτροπή έχει καθορίσει τις προκλήσεις.³⁸ Επίσης πραγματοποιεί δημόσια διαβούλευση σχετικά με τα σχολεία.³⁹ Το πρόγραμμα εργασίας αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

---

³⁶ COM(2006) 481, σ. 5.

³⁷ SEC (2007) 1284, σ. 51.

³⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εκπαιδευτικών», COM (2007) 392.

³⁹ SEC (2007) 1009 «Σχολεία για τον 21ο αιώνα».

4.2. Καινοτομία και δημιουργικότητα: η εκπαίδευση ως θεμελιώδες στοιχείο στο τρίγωνο της γνώσης

Η εκπαίδευση είναι θεμελιώδες στοιχείο στο τρίγωνο της γνώσης και, κατά συνέπεια, είναι σημαντική για την απασχόληση και την ανάπτυξη. Τα πανεπιστήμια αποτελούν τον πυρήνα αυτού του τριγώνου. Τα κέντρα αριστείας που επικεντρώνονται στη μετάδοση διδασκαλίας, έρευνας και γνώσης έχουν ζωτική σημασία. Χρειάζεται να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για να καταστεί δυνατή η δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των επιχειρήσεων.

Για την έρευνα και η καινοτομία χρειάζεται ευρύτερη βάση δεξιοτήτων στον πληθυσμό. Σε όλα τα συστήματα και τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να αναπτυχθούν άριστες επιδόσεις, δημιουργικότητα και δεξιότητες για την εκμάθηση της μάθησης. Τόσο τα σχολεία όσο και η ΕΕΚ μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στη διευκόλυνση της καινοτομίας. Υψηλής ποιότητας ΕΕΚ, π.χ., μπορεί να συμβάλει στην καινοτομία στο χώρο εργασίας.

4.3. Καλύτερη διακυβέρνηση: για τη βέλτιστη χρήση των αποτελεσμάτων του προγράμματος «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010

Το πρόγραμμα εργασίας έχει θετικά αποτελέσματα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Η ανάπτυξη ευρωπαϊκών εργαλείων αναφοράς και το έργο των ομίλων και οι δραστηριότητες αμοιβαίας μάθησης χρησιμεύουν στην ενημέρωση και υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων στα κράτη μέλη. Οι προκλήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης και η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων κατέχουν εξέχουσα θέση στα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα στο πλαίσιο της συμφωνίας της Λισαβόνας στα περισσότερα κράτη μέλη.

Η αποτελεσματικότητα της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στην τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ο αντίκτυπος της και η ταυτοποίηση της πολιτικής με την εν λόγω μέθοδο μπορεί ακόμη να ενισχυθεί. Ιδιαίτερη προσοχή τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να δοθεί:

- στη διασύνδεση της πολιτικής για τη γενική εκπαίδευση με την πολιτική για την επαγγελματική κατάρτιση σε μια προοπτική διά βίου μάθησης με βάση στρατηγικές προτεραιότητες που ορίζονται για ολόκληρο το σύστημα·
- στη βελτίωση των διεπαφών με σχετικούς τομείς πολιτικής όπως η καινοτομία, η απασχόληση και η κοινωνική συνοχή, οι επιχειρήσεις, η έρευνα και η χρηματοδότηση της διαρθρωτικής ανάπτυξης·
- στην ενσωμάτωση των πολιτικών εξελίξεων στους τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της ΕΕΚ και της επιμόρφωσης ενηλίκων στο γενικό πρόγραμμα εργασίας·
- στη στενή διασύνδεση των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών της διαδικασίας της Λισαβόνας με το πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010»·
- στην αμοιβαία παρακολούθηση των εξελίξεων σε κάθε χώρα, από την αμοιβαία μάθηση έως την αξιολόγηση από ομοτίμους·

- στα μέτρα που εξασφαλίζουν ότι τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων αμοιβαίας μάθησης φθάνουν στους υπευθύνους για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων και στους υπουργούς·
- στη μεγαλύτερη συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών·
- στην περαιτέρω ανάπτυξη των δεικτών και των στόχων αναφοράς σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου το Μάιο του 2007·
- στη σωστή αξιοποίηση των κοινοτικών ταμείων και προγραμμάτων, ιδίως του νέου προγράμματος διά βίου μάθησης 2007-2013 και των εργαλείων για την πολιτική συνοχής της ΕΕ.

Για να εξασφαλιστεί ότι οι συμφωνηθείσες προτεραιότητες τους προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» αντικατοπτρίζονται πλήρως στη χάραξη εθνικής πολιτικής, πρέπει να συνεχιστούν οι ειδικές ενέργειες που εντοπίστηκαν στην κοινή έκθεση του 2006.

Πρέπει να δημιουργηθούν μηχανισμοί για την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» και των στρατηγικών διά βίου μάθησης. Στενός συντονισμός χρειάζεται με τους υπευθύνους για την ευρύτερη κοινωνικοοικονομική πολιτική, ιδίως για τις μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της συμφωνίας της Λισαβόνας και τις εθνικές στρατηγικές για τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Πρέπει να εξελιχθούν περαιτέρω οι εθνικοί στόχοι και δείκτες. Στους εν λόγω στόχους και δείκτες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ευρωπαϊκοί στόχοι και τα σημεία σύγκρισης και αναφοράς. Ο τομέας της πολιτικής και της πρακτικής εφαρμογής πρέπει να ενημερώνεται με τη χρήση της γνώσης και της αξιολόγησης. Οι κοινές αρχές, οι κατευθυντήριες γραμμές και οι συστάσεις που έχουν συμφωνηθεί στο ευρωπαϊκό επίπεδο προσφέρουν σημεία αναφοράς για το σχεδιασμό εθνικών μεταρρυθμίσεων.

4.4. Προετοιμασία για την περίοδο μετά το 2010

Το πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» παρέχει πρακτική υποστήριξη για τη μεταρρύθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών. Σημαντική πρόοδος επιτεύχθηκε από τη έναρξη του προγράμματος το 2002. Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις της εκπαίδευσης και κατάρτισης χρειάζονται χρόνο για να αποφέρουν καρπούς. Μεγάλες προκλήσεις εξακολουθούν να υπάρχουν, νέες προκλήσεις έχουν εμφανιστεί. Το έργο αυτό, συμπεριλαμβανομένης και της συνεργασίας στο πλαίσιο διαδικασιών της Μπολόνια και της Κοπεγχάγης, πρέπει να συνεχιστεί και μάλιστα να ενισχυθεί ακόμη και μετά το 2010. Οι προβληματισμοί σχετικά με τις κύριες προτεραιότητες του προγράμματος εργασίας και μετά το 2010 πρέπει συνεπώς να αρχίσουν τώρα. Λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει η εκπαίδευση και η κατάρτιση στη στρατηγική για την απασχόληση και την ανάπτυξη πρέπει να συνδεθούν στενά με τη μελλοντική εξέλιξη της διαδικασίας της Λισαβόνας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Countries' situation in relation to adoption of explicit lifelong learning strategy, qualifications framework, validation of non-formal/informal learning and national targets in benchmark areas

Y = Country has strategy, framework, validation system or national targets in place

D = Country is developing strategy, framework, or validation system

N = Country does not have framework, validation system or national targets

P = Country has LLL policies in place but no explicit strategy

Countries	Explicit National Lifelong Learning Strategies	National Qualification Frameworks	System for validation of non-formal and informal learning	National targets set in all or some EU benchmark areas
AT	Y	D	D	N
Be fr	Y	D	D	Y
Be nl	Y	D	Y	Y
BG	D	D	N	N
CY	D	N	N	N
CZ	Y	D	D	N
DE	Y	D	N	N
DK	Y	D	Y	Y
EE	Y	D	N	Y
EL	Y	N	N	Y
ES	Y	D	D	Y
FI	Y	D	Y	Y
FR	P	Y	Y	Y
HR	Y	D	N	Y
HU	Y	D	N	Y
IE	D	Y	Y	Y
IS	P	N	D	N
IT	P	D	D	N
LI	P	N	N	N
LT	Y	D	D	Y
LU	P	D	D	N
LV	Y	D	N	Y
MT	D	Y	N	Y
NL	P	D	Y	Y
NO	Y	N	Y	N
PL	D	N	D	Y
PT	P	D	Y	Y
RO	D	N	D	Y
SE	Y	N	D	N
SI	D	D	Y	Y
SK	Y	D	D	Y
TR	D	D	N	N
UK	Y	Y	D	Y

ANNEX 2

(STATISTICAL ANNEX)

PROGRESS AGAINST THE FIVE REFERENCE LEVELS OF AVERAGE EUROPEAN PERFORMANCE (BENCHMARKS) AND OTHER KEY INDICATORS IN EDUCATION AND TRAINING

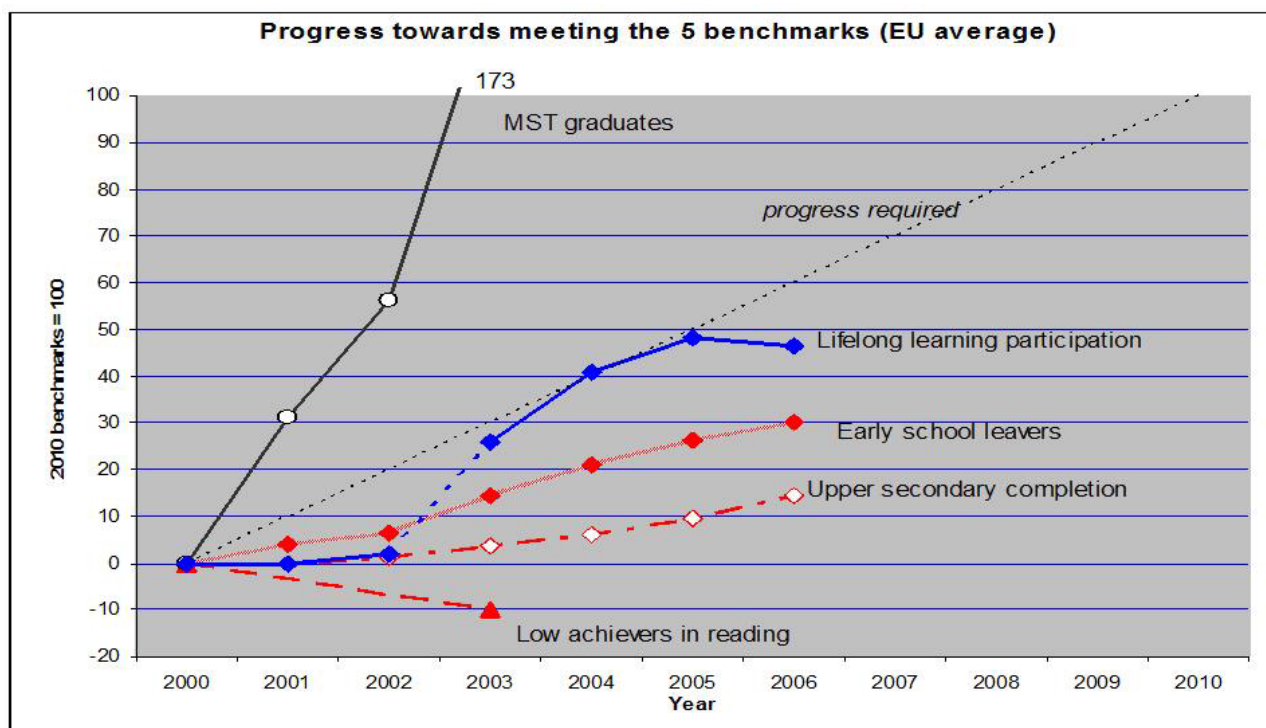
Based on Commission Staff Working Document

*Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training – Indicators and Benchmarks
SEC (2007) 1284*

Country Codes

<i>EU</i>	<i>European Union</i>	PT	Portugal
BE	<i>Belgium</i>	RO	<i>Romania</i>
BG	<i>Bulgaria</i>	SI	<i>Slovenia</i>
CZ	<i>Czech Republic</i>	SK	<i>Slovakia</i>
DK	<i>Denmark</i>	FI	<i>Finland</i>
DE	<i>Germany</i>	SE	<i>Sweden</i>
EE	<i>Estonia</i>	UK	<i>United Kingdom</i>
EL	<i>Greece</i>		
ES	<i>Spain</i>	<i>EEA</i>	<i>European Economic Area</i>
FR	<i>France</i>	IS	<i>Iceland</i>
IE	<i>Ireland</i>	LI	<i>Liechtenstein</i>
IT	<i>Italy</i>	NO	<i>Norway</i>
CY	<i>Cyprus</i>		
LV	<i>Latvia</i>		<i>Candidate Countries</i>
LT	<i>Lithuania</i>	HR	<i>Croatia</i>
LU	<i>Luxembourg</i>	TR	<i>Turkey</i>
HU	<i>Hungary</i>		
MT	<i>Malta</i>		<i>Others</i>
NL	<i>Netherlands</i>	JP	<i>Japan</i>
AT	<i>Austria</i>	US/USA	<i>United States of America</i>
PL	<i>Poland</i>		

OVERVIEW ON PROGRESS IN THE FIVE BENCHMARK AREAS

Key results:

- * As regards the number of maths, science and technology (MST) graduates the benchmark will be over-achieved; the progress required has already been made in 2000-2003.
- * There is some progress in lifelong learning participation. However, much of it is a result of changes in survey methodology in several Member States, which led to higher nominal participation rates and thus overstate overall progress.
- * There is constant improvement as regards early school leavers, but faster progress is needed in order to achieve the benchmark.
- * As regards upper secondary completion there has been only little progress.
- * Results for low achievers in reading have not improved (but this is based only on two reference years).

Methodological remarks: The starting point in the year 2000 is set in the graph as zero and the 2010 benchmark as 100. The results achieved in each year are thus measured against the 2010 benchmark. A diagonal line shows the progress required, i.e. each year an additional 10% of progress would have to be achieved to reach the benchmark. If a line stays below this diagonal line, progress is not sufficient. As regards participation in lifelong learning, there have been many breaks in time series: some countries have revised their data collection methods between 2002 and 2003. The application of the new methods led to higher results from 2003, and thus progress is overstated between 2002 and 2003. The line 2002-2003 on lifelong learning participation is therefore dotted. For low achievers in reading (data from PISA survey) there are only results for 16 EU countries and for two years. Data from the 2006 PISA survey will become available in December 2007.

OVERVIEW ON PROGRESS IN THE FIVE BENCHMARK AREAS

Overview on the 3 school level benchmarks

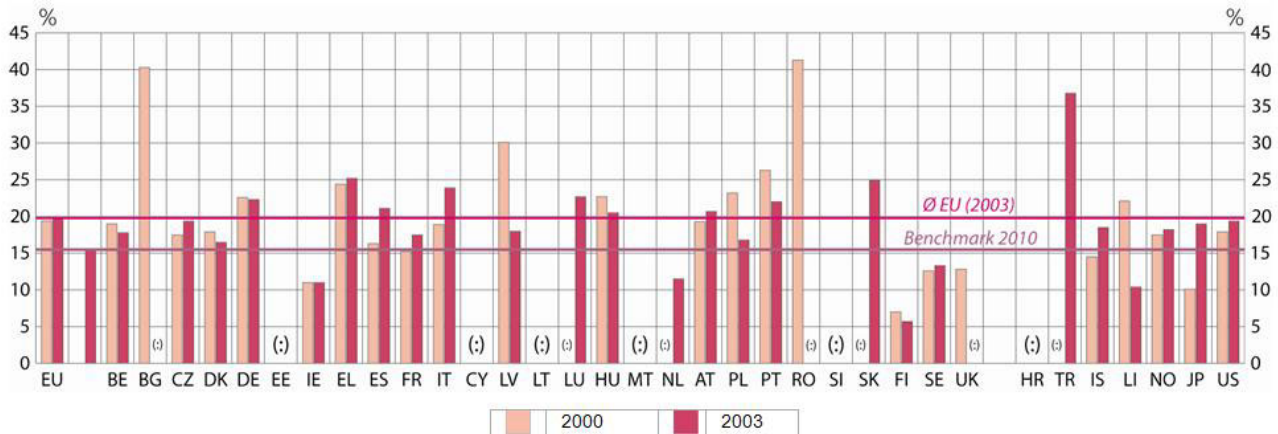
Situation (latest year available) and progress achieved since 2000	Low achievers in reading (15 years old, %)	Early school leavers (18-24, %)	Upper secondary attainment (20-24, %)
Reference year	2003	2006	2006
EU average	19.8	15.3	77.8
Belgium	++	0	0
Bulgaria	nd	+	++
Czech Republic	-	0	0
Denmark	++	+	++
Germany	++	+	-
Estonia	nd	+	++
Ireland	0	++	++
Greece	-	+	++
Spain	-	-	-
France	-	+	0
Italy	-	++	++
Cyprus	nd	++	++
Latvia	++	+	++
Lithuania	nd	++	++
Luxembourg	(++)	-	-
Hungary	++	+	0
Malta	nd	++	++
Netherlands	(-)	++	++
Austria	-	+	0
Poland	++	+	++
Portugal	++	+	++
Romania	nd	++	+
Slovenia	nd	(++)	++
Slovakia	-	-	-
Finland	++	+	-
Sweden	-	-	+
United Kingdom	nd	++	+
Croatia	nd	++	++
Turkey	-	++	++
Iceland	-	+	++
Norway	-	++	-

Compared to 2000
 ++ improving more than EU average
 + improving, but less than EU average
 0 less than 1% change
 - getting worse
 () results not comparable or unreliable
 nd No data

Performance today (latest data)	
Dark/green	Above EU average
Light/pink	Below EU average
white	No data

KEY COMPETENCES

Percentage of pupils with reading literacy proficiency level one and lower (on the PISA reading literacy scale) 2000-2003

% with low reading skills	All		Girls	Boys
	2000	2003	2003	2003
EU-27	19.4	19.8	14.0	25.6
Belgium	19.0	17.9	13.0	22.4
Bulgaria	40.3	:	:	:
Czech Republic	17.5	19.4	14.9	23.5
Denmark	17.9	16.5	12.7	20.5
Germany	22.6	22.3	16.3	28.0
Estonia	:	:	:	:
Ireland	11.0	11.0	7.7	14.3
Greece	24.4	25.2	25.2	32.6
Spain	16.3	21.1	21.1	27.9
France	15.2	17.5	17.5	23.5
Italy	18.9	23.9	23.9	31.0
Cyprus	:	:	:	:
Latvia	30.1	18.0	18.0	25.0
Lithuania	:	:	:	:
Luxembourg	(35.1)	22.7	22.7	28.6
Hungary	22.7	20.5	20.5	25.6
Malta	:	:	:	:
Netherlands	(9.5)	11.5	11.5	14.3
Austria	19.3	20.7	13.1	28.2
Poland	23.2	16.8	10.2	23.4
Portugal	26.3	22.0	15.1	29.4
Romania	41.3	:	:	:
Slovenia	:	:	:	:
Slovakia	:	24.9	18.5	31.0
Finland	7.0	5.7	2.4	9.0
Sweden	12.6	13.3	8.7	17.7
United Kingdom	12.8	:	:	:
Croatia	:	:	:	:
Turkey	:	36.8	27.8	44.1
Iceland	14.5	18.5	9.5	26.9
Liechtenstein	22.1	10.4	8.0	12.6
Norway	17.5	18.2	11.3	24.8
Japan	10.1	19.0	15.1	23.2
United States	17.9	19.4	14.4	24.3

Source: OECD (PISA)

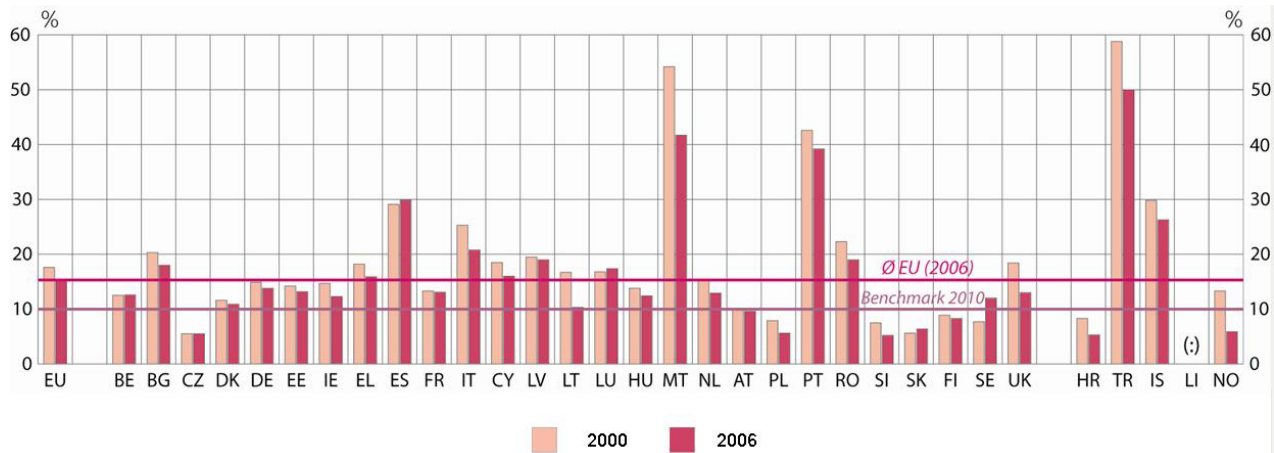
In 2000 the share of low performing 15-year olds in reading was 19.4% (data available for 16 Member States only). According to the benchmark this proportion should decrease by one fifth by 2010 (and thus reach 15.5%). While the share has decreased in some Member States (notably Latvia and Poland), no progress on this objective has been achieved at EU level since 2000 (2003: 19.8%). However, there are currently only two data points and the latest data refer to 2003 (data from the 2006 PISA survey round will become available in December 2007).

Additional notes:

EU figure: weighted average based on number of pupils enrolled and data for 16 countries (NL and LU not representative in 2000, hence their results have been put in brackets, UK not representative in 2003; SK did not participate in 2000).

EARLY SCHOOL LEAVERS

Share of the population aged 18-24 with only lower-secondary education and not in education or training, 2000-2006

Early school leavers, %	All		Females	Males
	2000	2006	2006	2006
EU-27	17.6	15.3	13.2	17.5
Belgium	12.5	12.6	10.2	14.9
Bulgaria	20.3	18.0	17.9	18.2
Czech Republic	5.5	5.5	5.4	5.7
Denmark	11.6	10.9	9.1	12.8
Germany	14.9	13.8	13.6	13.9
Estonia	14.2	13.2	10.7 (u)	19.6 (u)
Ireland	14.7	12.3	9.0	15.6
Greece	18.2	15.9	11.0	20.7
Spain	29.1	29.9	23.8	35.8
France	13.3	13.1	11.2	15.1
Italy	25.3	20.8	17.3	24.3
Cyprus	18.5	16.0	9.2	23.5
Latvia	19.5	19.0 (p)	16.1 (p)	21.6 (p)
Lithuania	16.7	10.3	7.0 (u)	13.3 (u)
Luxembourg	16.8	17.4	14.0	20.9
Hungary	13.8	12.4	10.7	14.0
Malta	54.2	41.7	38.8	44.6
Netherlands	15.5	12.9	10.7	15.1
Austria	10.2	9.6	9.8	9.3
Poland	7.9	5.6	3.8	7.2
Portugal	42.6	39.2 (p)	31.8(p)	46.4(p)
Romania	22.3	19.0	18.9	19.1
Slovenia	7.5	5.2 (u)	3.3(u)	6.9(u)
Slovakia	5.6	6.4	5.5	7.3
Finland	8.9	8.3 (p)	6.4(p)	10.4(p)
Sweden	7.7	12.0	10.7	13.3
United Kingdom	18.4	13.0	11.4	14.6
Croatia	8.3	5.3 (u)	5.3(u)	5.3 (u)
Turkey	58.8	50.0	42.7	56.6
Iceland	29.8	26.3 (p)	22.0(p)	30.5(p)
Liechtenstein	:	:	:	:
Norway	13.3	5.9	4.3	7.4

In 2006 early school leavers in the EU 27 represented about 15% of young people aged 18-24. There has been continuous improvement in recent years in reducing the share, but progress will need to be faster to reach the EU benchmark of 10% in 2010.

However, several Member States, notably the Nordic countries and many of the new Member States, already have shares of less than 10%.

Additional notes:

BG, PL, SI: 2001 instead of 2000 results,
CZ, IE, LV, SK, HR 2002 instead of 2000 results
EE: 2005 instead of 2006 results for females

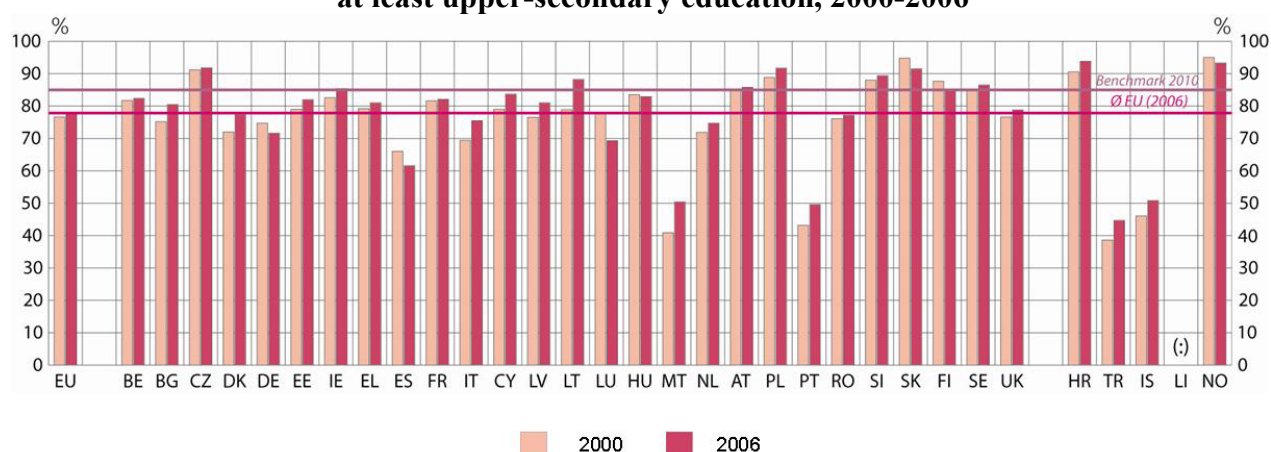
Source: Eurostat (LFS spring data)

(u) Unreliable or uncertain data

(p) provisional value

COMPLETION OF UPPER SECONDARY EDUCATION BY YOUNG PEOPLE

Percentage of the population aged 20-24 having completed at least upper-secondary education, 2000-2006

Upper secondary att.	All		Females	Males
	2000	2006	2006	2006
EU-27	76.6	77.8	80.7	74.8
Belgium	81.7	82.4	85.6	79.1
Bulgaria	75.2	80.5 (p)	81.1(p)	80.0 (p)
Czech Republic	91.2	91.8	92.4	91.1
Denmark	72.0	77.4	81.5	73.4
Germany	74.7	71.6	73.5	69.8
Estonia	79.0	82.0	89.8	74.1
Ireland	82.6	85.4	89.1	81.8
Greece	79.2	81.0 (p)	86.6(p)	75.5 (p)
Spain	66.0	61.6	69.0	54.6
France	81.6	82.1	84.3	80.0
Italy	69.4	75.5 (p)	79.4(p)	71.7 (p)
Cyprus	79.0	83.7 (p)	90.7(p)	76.1(p)
Latvia	76.5	81.0	86.2	75.9
Lithuania	78.9	88.2	91.2	85.3
Luxembourg	77.5	69.3	74.5	64.0
Hungary	83.5	82.9	84.7	81.2
Malta	40.9	50.4 (p)	52.8(p)	48.1 (p)
Netherlands	71.9	74.7	79.6	69.9
Austria	85.1	85.8	86.7	84.9
Poland	88.8	91.7	93.8	89.6
Portugal	43.2	49.6	58.6	40.8
Romania	76.1	77.2 (p)	77.8(p)	76.6 (p)
Slovenia	88.0	89.4	91.4	87.7
Slovakia	94.8	91.5	91.7	91.2
Finland	87.7	84.7 (p)	87.0(p)	82.3 (p)
Sweden	85.2	86.5	88.6	84.5
United Kingdom	76.6	78.8	80.3	77.3
Croatia	90.6	93.8	94.9	92.8
Turkey	38.6	44.7	51.7	38.9
Iceland	46.1	50.8(p)	57.7(p)	44.5 (p)
Liechtenstein	:	:	:	:
Norway	95.0	93.3 (p)	95.4 (p)	91.2 (p)

Source: Eurostat (LFS)

(p) provisional value

HR: 2002 instead of 2002, 2005 instead of 2006

The share of young people (aged 20-24) who have completed upper-secondary education has only slightly improved since 2000. There was thus little progress in achieving the benchmark of raising this share to at least 85% by 2010. However, some countries with a relatively low share, notably Portugal and Malta, have made considerable progress in the recent past. It should also be noted that many of the new Member States already perform above the benchmark set for 2010 and that four of them, the Czech Republic, Poland, Slovenia and Slovakia, and in addition Norway and Croatia, already have shares of 90% and above.

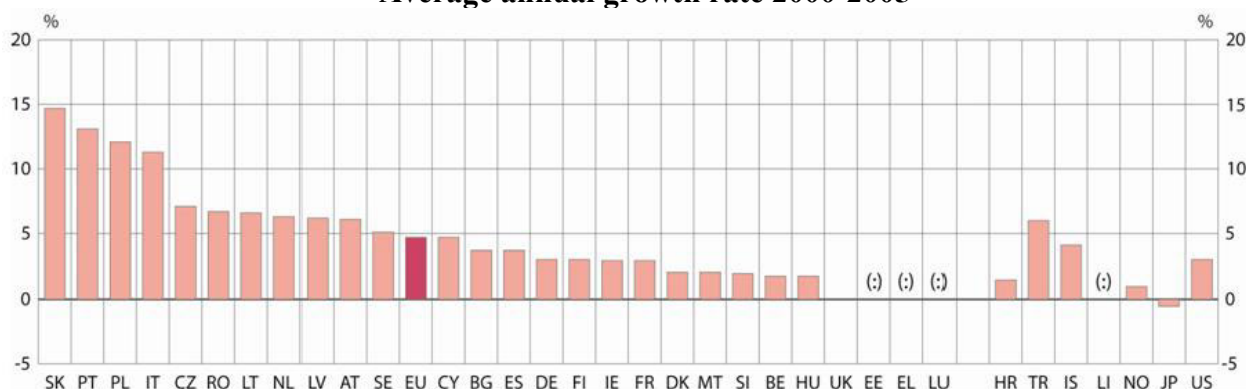
Additional notes:

CY: Pupils usually living in the country but studying abroad are not yet covered by the survey. Hence results for CY are understated.

Since the 5 December 2005 release, Eurostat has been applying a refined definition of the "upper secondary" educational attainment level in order to improve the comparability of results in the EU. For the 1998 data onwards ISCED level 3c programmes shorter than two years no longer fall under the "upper secondary" level but come under "lower secondary". This change implies revision of the results in DK (from 2001), ES, CY and IS. However, the definition cannot yet be implemented in EL, IE and AT, where all ISCED 3c levels are still included.

GRADUATES IN MATHEMATICS, SCIENCE AND TECHNOLOGY (MST)

Growth of tertiary graduates from mathematics, science and technology fields in %, Average annual growth rate 2000-2005

	Graduates per 1000 aged 20-29	Average Growth per year	Share of female graduates, %	
			2000	2005
	2005	2000-05		
Belgium	10.9	1.8	25.0	27.3
Bulgaria	8.6	3.8	45.6	41.1
Czech Rep.	8.2	7.1	27.0	27.4
Denmark	14.7	2.1	28.5	33.9
Germany	9.7	3.1	21.6	24.4
Estonia	12.1	:	35.4	43.5
Ireland	24.5	3.0	37.9	30.5
Greece	10.1	:	:	40.9
Spain	11.8	3.8	31.5	29.6
France	22.5	3.0	30.8	28.4
Italy	13.3	11.3	36.6	37.1
Cyprus	3.6	4.7	31.0	38.1
Latvia	9.8	6.2	31.4	32.8
Lithuania	18.9	6.6	35.9	35.2
Luxembourg	:	:	:	:
Hungary	5.1	1.8	22.6	30.0
Malta	3.4	2.1	26.3	30.1
Netherlands	8.6	6.3	17.6	20.3
Austria	9.8	6.1	19.9	23.3
Poland	11.1	12.1	35.9	36.6
Portugal	12.0	13.1	41.9	39.9
Romania	10.3	6.7	35.1	40.0
Slovenia	9.8	2.0	22.8	26.2
Slovakia	10.2	14.7	30.1	35.3
Finland	17.7	3.1	27.3	29.7
Sweden	14.4	5.1	32.1	33.8
United King.	18.4	-0.1	32.1	30.8
Croatia	5.7	1.5	:	32.7
Turkey	5.7	6.0	31.1	28.5
Iceland	10.1	4.1	37.9	37.2
Liechtenst.	12.7	:	:	28.6
Norway	9.0	1.0	26.8	26.0
Japan	13.7	-1.1	12.9	14.7
USA	10.6	3.1	31.8	31.1

Source: Eurostat (UOE) and calculations based on Eurostat data

EU-27 13.1 4.7 30.8 31.2

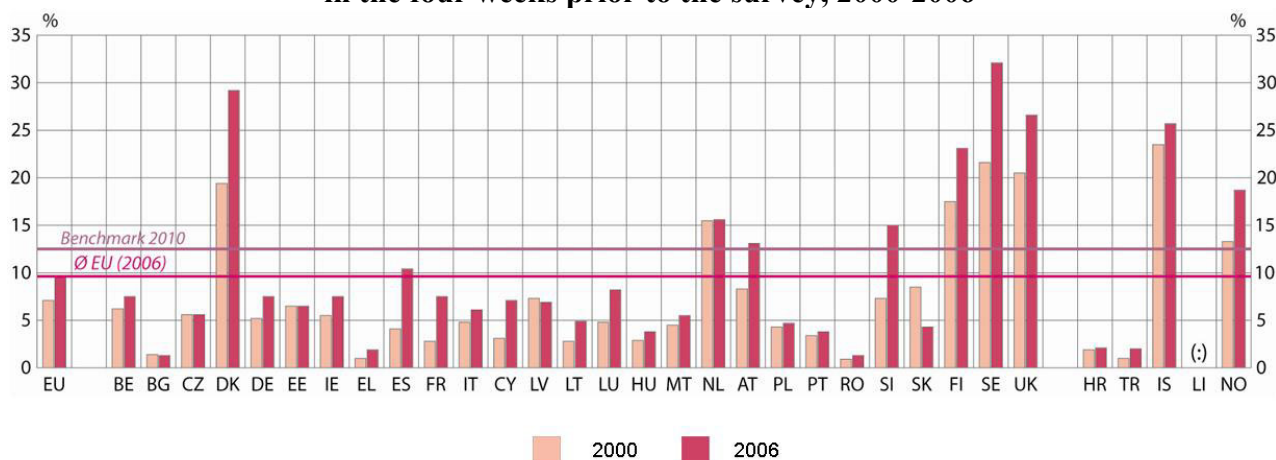
The number of mathematics, science and technology (MST) graduates in EU 27 has increased since 2000 by over 170,000 or by more about 25%. The EU has thus already achieved the benchmark of increasing the number of MST graduates by 15% by 2010. More limited progress has been achieved as regards the second goal of reducing the gender imbalance. The share of female MST graduates has increased from 30.8% in 2000 to 31.2% in 2005. While Slovakia, Portugal and Poland showed the strongest annual growth in the number of MST graduates (> 12%), Bulgaria, Estonia, Greece and Romania perform best as regards gender balance.

Additional notes:

For countries with breaks in series growth rates were calculated for years without breaks. PL: Growth based on 2001-2005, RO: growth based on 2000-2002 and 2003-2005. HR: growth 2003-2005, SE: growth 2000-2003, HU: growth 2000-2003
 BE: Data for the Flemish community exclude second qualifications in non-university tertiary education; the data also exclude independent private institutions (although the number is small) and the German-speaking community.
 EE: 2000 data exclude Master's degrees (ISCED level 5A).
 IT: 2005 result estimated by the Commission.
 CY: Data exclude tertiary students graduating abroad. Over half of the total number of Cypriot tertiary students study abroad. The fields of study available in Cyprus are limited.
 LU: Luxembourg has no complete university system, most MST students study and graduate abroad.
 AT: 2000: ISCED level 5B refers to the previous year. HU: 2004: Changes in data collection on graduates by fields led to breaks in the time series.
 PL: Data for 2000 exclude advanced research programmes (ISCED level 6).
 RO: 2000-2002 data exclude second qualifications and advanced research programmes (ISCED level 6). There is therefore a break in the series in 2003
 SE: 2004: Changes in data collection on graduates by fields led to breaks in the time series.
 UK: National data used for 2000.
 LI: 2003-2004 data exclude tertiary students graduating abroad.

PARTICIPATION IN LIFELONG LEARNING

Percentage of population aged 25-64 participating in education and training in the four weeks prior to the survey, 2000-2006

LLL participation, %	All		Females	Males
	2000	2006	2006	2006
Source: Eurostat				
EU-27	7.1	9.6	10.4	8.8
Belgium	6.2	7.5(p)	7.6 (p)	7.4 (p)
Bulgaria	1.4	1.3	1.3	1.3
Czech Republic	5.6	5.6	5.9	5.4
Denmark	19.4	29.2	33.8	24.6
Germany	5.2	7.5	7.3	7.8
Estonia	6.5	6.5	8.6	4.2 (u)
Ireland	5.5	7.5	8.9	6.1
Greece	1.0	1.9	1.8	2.0
Spain	4.1	10.4	11.5	9.3
France	2.8	7.5	7.8	7.2
Italy	4.8	6.1	6.5	5.7
Cyprus	3.1	7.1	7.8	6.5
Latvia	7.3	6.9(p)	9.3 (p)	4.1 (p)
Lithuania	2.8	4.9(p)	6.6 (p)	2.9 (u)
Luxembourg	4.8	8.2	8.7	7.6
Hungary	2.9	3.8	4.4	3.1
Malta	4.5	5.5	5.6	5.5
Netherlands	15.5	15.6	15.9	15.3
Austria	8.3	13.1	14.0	12.2
Poland	4.3	4.7	5.1	4.3
Portugal	3.4	3.8(p)	4.0 (p)	3.7 (p)
Romania	0.9	1.3	1.3	1.3
Slovenia	7.3	15.0	16.3	13.8
Slovakia	8.5	4.3	4.6	4.0
Finland	17.5	23.1	27.0	19.3
Sweden	21.6	32.1	36.5	27.9
United Kingd.	20.5	26.6	31.2 (p)	31.2
Croatia	1.9	2.1	2.1	2.0
Turkey	1.0	2.0	2.4	1.6
Iceland	23.5	25.7	29.8	21.6
Norway	13.3	18.7	20.2	17.2

Source: Eurostat (LFS), P= provisional, U= unreliable or uncertain data

The percentage of the working age population who participated in education and training (in the 4 weeks prior to the survey) amounted to 9.6 % in 2006. Since breaks in time series overstate progress, the real increase was limited. Additional efforts are needed to reach the benchmark of a 12.5% participation rate in 2010¹. The Nordic countries, the UK, Slovenia and the Netherlands currently show the highest participation rates.

¹Data used for assessing the benchmark refer to a 4-week period of participation (LFS 2004). If a longer period were used, rates would be higher. Eurostat data from the LFS ad hoc module on lifelong learning carried out in 2003 (referring to a 12-month period) show a participation rate of 42% (4.4% in formal education; 16.5% in non-formal learning and nearly one European out of three declared having taken some form of informal learning).

Additional notes:

Due to introduction of harmonised concepts and definitions in the survey, breaks in time series were noted in several countries for different years (between 2000 and 2006)

BG, PL, SI: 2001 instead of 2000

CZ, IE, LV, SK, HR: 2002 instead of 2000

SE, HR, IS: 2005 instead of 2006

PARTICIPATION IN PRE-PRIMARY EDUCATION

Participation rates of 4-year-olds in education, 2000-2005

Participation in % of 4 y olds	2000	2004	2005
EU-27	82.8	84.6	85.7
Belgium	99.2	99.9	100
Bulgaria	67.0	72.6	73.2
Czech Republic	81.0	91.2	91.4
Denmark	90.6	93.4	93.5
Germany	81.4	84.3	84.6
Estonia	78.2	83.9	84.2
Ireland	51.1	46.6	45.4
Greece	53.9	57.2	57.8
Spain	99.0	100	99.3
France	100	100	100
Italy	100	100	100
Cyprus	55.7	61.2	61.4
Latvia	60.6	69.1	72.2
Lithuania	51.0	54.5	56.8
Luxembourg	94.9	83.5	96.3
Hungary	89.5	92.3	90.7
Malta	100	97.5	94.4
Netherlands	99.5	74.0	73.4
Austria	79.5	82.1	82.5
Poland	33.3	35.7	38.1
Portugal	72.3	79.9	84.0
Romania	60.3	75.2	76.2
Slovenia	67.7	77.8	75.9
Slovakia	:	71.7	74.0
Finland	41.9	46.1	46.7
Sweden	72.8	87.7	88.9
United Kingdom	100	92.9	91.8
Croatia	:	42.4	44.7
Turkey	:	3.4	5.0
Iceland	90.9	95.1	95.3
Liechtenstein	:	52.2	50.6
Norway	78.1	86.9	88.9
Japan	94.9	95.2	94.7
USA	61.7	64.1	65.3

Source: Eurostat (UOE)

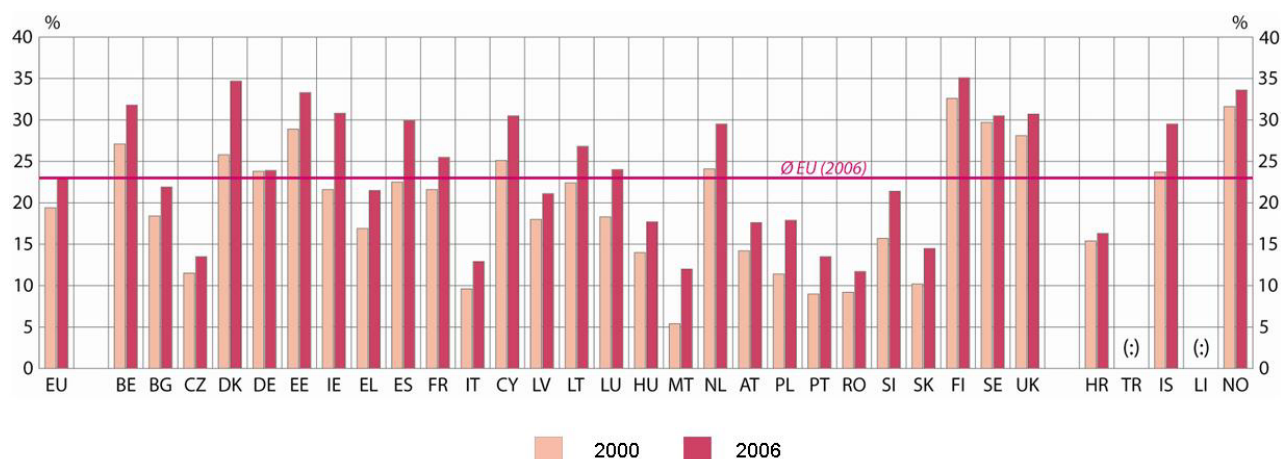
Between 2000 and 2005 participation of 4 year olds in education (mostly in pre-primary, in some countries already in primary) increased in EU 27 by about 3 percentage points to reach over 85 %. In 2005 in France, Belgium, Italy and Spain nearly all 4-year olds (over 99%) participated in education, while participation rates were below 50% in Ireland, Poland and Finland.

Additional notes:

Data include participation in both pre-primary and primary education.
 BE: Data exclude independent private institutions, but these are attended by only a very limited number of children. Data from the German-speaking community are missing.
 IE: There is no official provision of ISCED level 0 education. Many children attend some form of ISCED level 0 education, but for the most part data are missing.
 NL: In 2002 the reference date for collecting these data was changed from 31 December to 1 October.

EDUCATIONAL ATTAINMENT OF THE ADULT POPULATION

Adult population (25- to 64-year-olds) with tertiary attainment

% of adults (25-64) with tertiary attainment		
	2000	2006
EU-27	19.4	22.9
Belgium	27.1	31.8
Bulgaria	18.4	21.9
Czech Rep	11.5	13.5
Denmark	25.8	34.7
Germany	23.8	23.9
Estonia	28.9	33.3
Ireland	21.6	30.8
Greece	16.9	21.5
Spain	22.5	29.9
France	21.6	25.5p
Italy	9.6	12.9
Cyprus	25.1	30.5
Latvia	18.0	21.1
Lithuania	22.4	26.8
Luxembourg	18.3	24.0
Hungary	14.0	17.7
Malta	5.4	12.0
Netherlands	24.1	39.5
Austria	14.2	17.6
Poland	11.4	17.9
Portugal	9.0	13.5
Romania	9.2	11.7
Slovenia	15.7	21.4
Slovakia	10.2	14.5
Finland	32.6	35.1
Sweden	29.7	30.5
UK	28.1	30.7
Croatia	15.4	16.3
Iceland	23.7	29.5
Norway	31.6	33.6

Source: Eurostat (LFS)

In 2006 23% of the working age population of the EU had attained tertiary education, an increase of more than 3 percentage point compared to 2000. Finland, Denmark and Estonia were the countries with the highest share of population with tertiary attainment, while some Member States still had shares of less than 15%. However, in some of these countries tertiary enrolment has expanded considerably in the recent past.

Additional notes

Tertiary includes ISCED levels 5 and 6.

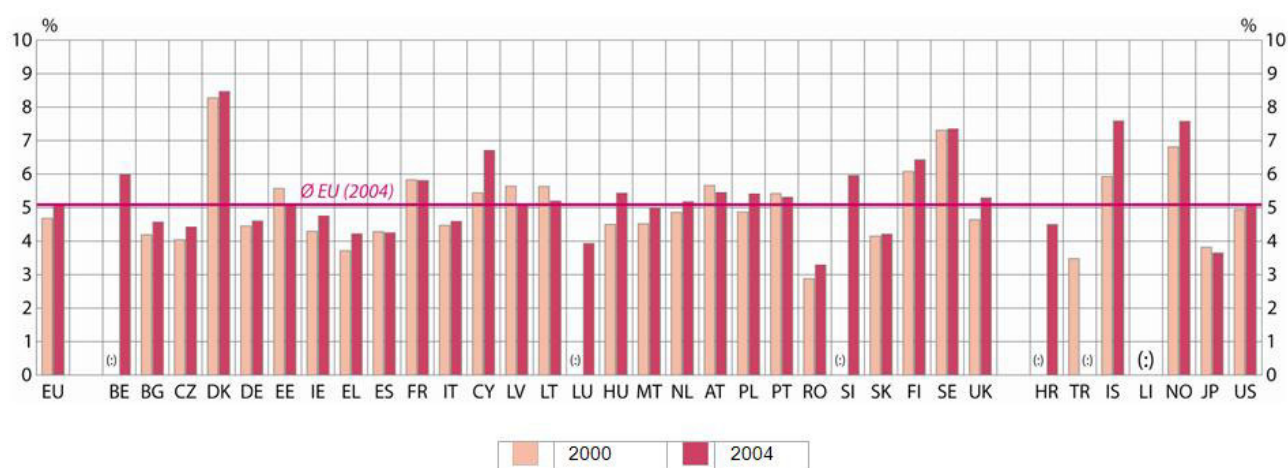
LT: 2001 results instead of 2000

HR: 2002 results instead of 2000

INVESTMENT IN HUMAN RESOURCES

Total public expenditure on education as a percentage of GDP, 2000-2004

Education spending, % of GDP	Public			Private
	2000	2003	2004	2004
EU-27	4.68	5.17	5.09	0.64
Belgium	:	6.06	5.99	0.34
Bulgaria	4.19	4.24	4.57	0.65
Czech Republic	4.04	4.51	4.42	0.61
Denmark	8.28	8.33	8.47	0.32
Germany	4.45	4.71	4.60	0.91
Estonia	5.57	5.43	5.09	:
Ireland	4.29	4.41	4.75	0.32
Greece	3.71	3.94	4.22	0.20
Spain	4.28	4.28	4.25	0.61
France	5.83	5.88	5.81	0.54
Italy	4.47	4.74	4.59	0.46
Cyprus	5.44	7.30	6.71	1.17
Latvia	5.64	5.32	5.08	0.82
Lithuania	5.63	5.18	5.20	0.48
Luxembourg	:	3.80	3.93	:
Hungary	4.50	5.85	5.43	0.52
Malta	4.52	4.78	4.99	0.46
Netherlands	4.86	5.12	5.18	0.50
Austria	5.66	5.50	5.45	0.39
Poland	4.87	5.62	5.41	0.59
Portugal	5.42	5.61	5.31	0.13
Romania	2.88	3.44	3.29	:
Slovenia	:	6.02	5.96	0.86
Slovakia	4.15	4.34	4.21	0.76
Finland	6.08	6.41	6.43	0.13
Sweden	7.31	7.47	7.35	0.20
United Kingdom	4.64	5.38	5.29	0.95
Croatia	:	4.53	4.50	:
Turkey	3.48	3.74	:	:
Iceland	5.93	7.81	7.59	0.75
Norway	6.81	7.62	7.58	0.05
Japan	3.82	3.70	3.65	1.23
United States	4.94	5.43	5.12	2.37

Source: Eurostat (UOE). EU level results represent Commission estimates. 2000 result estimate by DG Education and Culture.

Between 2000 and 2003, public spending on education as a percentage of GDP increased considerably in EU Member States. However, in 2004, the upward trend stopped and there was a slight decline compared to the year before. However, as a result of GDP growth in absolute terms public education spending still increased. The available data show strong differences in spending levels between countries.

Additional notes:

Data covers formal education including formal adult education
 'Private' refers to expenditure on educational institutions from private sources
 DK: Expenditure on post-secondary non-tertiary levels of education not available.
 EL, LU, PT: Imputed retirement expenditure not available.
 CY: Including financial aid to students studying abroad.
 PL, SK, NO: Including child care expenditure at pre-primary level.
 FR: Without French Overseas Departments.
 HR: Expenditure on educational institutions from public sources.
 LU: Expenditure at tertiary level not included.
 PT: Expenditure at local level of government not included.
 UK, JP, US: Adjustment of GDP to the financial year, which differs from the calendar year.
 TR, IS: Expenditure at pre-primary level not included.
 TR: Expenditure at regional and local levels of government not included.
 US: Expenditure on educational institutions from public sources